

РОЗВИТОК МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Малий бізнес є провідним сектором ринкової економіки та позитивно впливає на формування конкурентного середовища та задоволення потреб споживачів. Але несприятлива економічна ситуація, що склалася в Україні в умовах пандемії, істотно обмежує можливості малого бізнесу, не дозволяючи йому нормально розвиватися. Враховуючи останні події, можна зазначити, що багато малих підприємств не змогли ефективно здійснювати виробничу діяльність в умовах карантину так і не змогли отримати заплановані прибутки. Через відсутність додаткових фінансових ресурсів і доступу до нових ринків сировини і матеріалів, вони не можуть відчутно покращити якість продукції, а відповідно конкурувати у ринковому середовищі.

У сучасних умовах ефективний розвиток економіки громади, збільшення надходжень до бюджетів всіх рівнів, а також вирішення соціальних проблем, у тому числі зменшення безробіття, підвищення життєвого рівня людей – здебільшого залежить від діяльності суб'єктів підприємництва. На сьогодні соціально-економічна ситуація в Тернопільській області характеризується продовженням спаду виробництва, зниженням інвестиційної активності, обмеженістю та нерациональним використанням фінансових, енергетичних та матеріально-сировинних ресурсів, зростанням безробіття та зниженням життєвого рівня населення. За інформацією Державної служби статистики України, на кінець 2019 року в Тернопільській області налічується 5 092 підприємства. Більшість із них – це малі підприємства – 4 782, крім того 307 – середні й 3 – великі. Найбільша кількість малих підприємств належить до сільського, лісового та рибного господарства – 1 029, до оптової та роздрібно торгівлі, ремонту автотранспорту – 919, до промисловості – 765, до операцій із нерухомим майном – 527, до будівництва – 387. Часопис «Forbes Україна» опублікував рейтинг українських міст, які є найсприятливішими для ведення бізнесу. Очолив список 38 українських міст - Івано-Франківськ, на другій сходинці опинилися Вінниця, а Львів посів третє місце. Київ опинився на четвертому місці, а Тернопіль замикає чільну п'ятірку. Обсяг реалізованої продукції (товарів і послуг) підприємствами Тернопільської області в листопаді 2019 року складає 71210819,2 тис. грн. Серед районів області цей показник найвищий у Тернопільському (8032550,9 тис. грн), Гусятинському (4059659,0 тис. грн) та Теребовлянському (3526242,8 тис. грн) районах. Дохідна частина обласного бюджету на 2019 рік становить 6 193 955 700 грн, а видатки – 6 192 575 510 грн. Основну частку валового доходу (більше ніж половину) забезпечує сільське господарство; у промисловості 40 % належить переробній галузі. Також можна сказати, що розвиток малого підприємництва в області гальмується низкою причин правового, фінансового, адміністративного, інформаційного та соціально-психологічного характеру. Великих збитків малі підприємства нашого регіону зазнало від запровадження карантину внаслідок COVID-19. Так, за даними Співки українських підприємців України у кризовий березень 2020 року збанкрутіли і закрили свій бізнес приблизно 6% суб'єктів малого підприємництва. Частина власників бізнесу (переважно мікро-), заявляють про падіння доходів на 90-100% за березень - квітень 2020 року. Ці ж підприємці вже звільнили до 50% штату співробітників. Власники малого та середнього бізнесу фіксують зменшення доходів на 25-50%.

Тому формування сприятливого підприємницького середовища повинно бути одним із головних завдань діяльності громад, що постійно вимагає удосконалення функцій управління та узгодження спільних дій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань реалізації державної політики у сфері підприємництва на регіональному рівні. Для того, щоб покращити ситуацію потрібно органам місцевого самоврядування на місцях усувати основні перешкоди на шляху розвитку малого бізнесу. Але фінансова спроможність більшої частини територіальних громад нашої області залишається низькою. Брак професійних знань та досвіду у підприємців, відсутність знань щодо здійснення маркетингу і сучасного менеджменту для організації виробництва і збуту продукції та пасивності щодо набуття таких знань, що у свою чергу негативно впливає на структуру малого і середнього підприємництва, яке тяжіє до торгово-посередницької діяльності, а не до виробництва.

Оскільки основною складовою бюджету ОТГ є податки, які сплачують суб'єкти малого підприємництва, то для них краще, аби їх було більше і більше реалізували свою продукцію. Адже тоді вони матимуть кошти на ремонт доріг, покращення закладів освіти, на будівництво і покращення інфраструктури міста, культурний розвиток жителів та охорону здоров'я. Своєю діяльністю малі підприємства не тільки збільшують бюджет ОТГ, а й і держави, також запровадять нові робочі місця, які частково знизять рівень міграції, покращать економічне становище співмешканців громади, збільшують пропозицію на ринку певної продукції чи послуг і власники отримують прибуток. Тому для об'єднаних територіальних громад потрібно всіма можливими способами підтримувати розвиток малих підприємств, робити все можливе аби вони удосконалилися і розвивалися, збільшуючи при цьому обсяги продукції та її реалізацію на ринку збуту. Таким чином, об'єднані територіальні громади повинні:

- сприяти дотриманню умов для розвитку добросовісної конкуренції у сфері малого та середнього бізнесу, створення умов для підвищення якості та конкурентоспроможності продукції суб'єктів підприємницької діяльності;
- стимулювати розвитку малого та середнього підприємництва, зокрема у сфері «зеленого туризму»;
- здійснювати підтримку представників малого і середнього бізнесу, зайнятих у сфері виробництва сільськогосподарської продукції, а саме фермерської ініціативи.

Об'єднані зусилля територіальних громад та малих підприємств забезпечать поліпшення економічних показників господарської діяльності малого та середнього бізнесу, збережуть робочі місця та відкриють нові, будуть наповнювати бюджетів територій та сприятимуть підвищенню активності і впливу цього сектору економіки на процес становлення громадського суспільства.

Список використаних джерел

1. Козоріз М. А. Напрями модернізації механізмів реалізації державної політики регіонального розвитку в Україні / М. А. Козоріз // Регіональна економіка. – 2013. – № 2. – С. 52-61.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Пухир С. Т. Інституційне забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики в Україні / С. Т. Пухир // Регіональна економіка. – 2014. – № 2. – С. 17-26.
4. Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2019 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.te.ukrstat.gov.ua/files/SZE/DPI.htm> – Назва з екрана.
5. Політична карта Тернопільської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.oporaua.org/article/vybory/parlamentski-vybory/political_map19/19646-politichna-karta-ternopils-koyi-oblasti – Назва з екрана.